

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 sierpnia 2017 r.

Pozycja 163

POSTANOWIENIE z dnia 28 czerwca 2017 r. Sygn. akt Ts 179/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Henryk Cioch,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej s.r.o. w sprawie zgodności:

- 1) art. 745 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 2, art. 10 i art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 2, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 sierpnia 2016 r. (data nadania) s.r.o. z siedzibą w B. (dalej: skarżąca) wystąpiła o stwierdzenie po pierwsze, że art. 745 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim „nie reguluje (...) terminu do złożenia wniosku o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego powstałych po zakończeniu postępowania głównego, a także nie precyzuje momentu powstania kosztów” jest niezgodny z art. 2, art. 10 i art. 45 Konstytucji. Po drugie, że art. 394² § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim „nie mówi (...) wprost o możliwości zaskarżenia postanowienia o zwrocie kosztów postępowania w postępowaniu zażaleniowym” jest niezgodny z art. 2, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Skarżąca zażądała, aby Sąd Okręgowy w K. stwierdził wykonalność na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wyroku Sądu Wojewódzkiego w B. z kwietnia 2007 r. w powiązaniu z orzeczeniami korygującymi (tj. postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w B. z sierpnia 2008 r. i postanowieniem Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z maja 2012 r.

Postanowieniem z maja 2015 r. Sąd Okręgowy w K., po ponownym rozpoznaniu sprawy m.in. nadał klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi Sądu Wojewódzkiego w B. z kwietnia 2007 r. w brzmieniu nadanym orzeczeniami korygującymi. Na to rozstrzy-

gnięcie zażalenie złożyła uczestniczka postępowania, skarżąca wniosła natomiast o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowań zabezpieczających prowadzonych przez komorników w sprawach KM 292/15 (wniosek z sierpnia 2015 r.), KM 917/15 i KM 1762/14 (wnioski z sierpnia 2015 r.), KM 1954/15 (wniosek z sierpnia 2015 r.), KM 1461/15 (wniosek z sierpnia 2015 r.), KM 1468/15 (wniosek z sierpnia 2015 r. oraz KM 1865/15 (wniosek z sierpnia 2015 r.). Zażądała także zasądzenia na jej rzecz kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniach zabezpieczających według norm przepisanych. Postanowieniem z sierpnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w K. (dalej: Sąd Apelacyjny w K.) oddalił – jako bezzasadne – zażalenie uczestniczki postępowania oraz – jako przedwczesne – wnioski skarżącej. Na to rozstrzygnięcie skarżąca wniosła zażalenie, które Sąd Apelacyjny w K. odrzucił postanowieniem z września 2015 r. (sygn. akt jw.). Z kolei postanowieniem z listopada 2015 r. (sygn. akt jw.) odmówił sporządzenia uzasadnienia tego orzeczenia (z września 2015 r.).

We wniosku z 20 listopada 2015 r. skarżąca ponownie zażądała zasądzenia od uczestnika postępowania na jej rzecz kosztów siedmiu postępowań zabezpieczających (sprawy: KM 1786/14, KM 292/15, KM 1954/15, KM 917/15, KM 1468/15, KM 1461/15, KM 1665/15) oraz zastępstwa prawnego w tych postępowaniach. Postanowieniem z grudnia 2015 r. (sygn. akt jw.) Sąd Apelacyjny w K. oddalił wniosek skarżącej. Jak wskazał w uzasadnieniu (sporządzonym – co podkreślił – wyłącznie w celu przybliżenia skarżącej argumentacji, która legła u podstaw orzeczenia) w sprawach KM 1786/14, KM 1665/15 i KM 1954/14 wniosek podlegał oddaleniu ze względu na „występujące rozbieżności pomiędzy żądaniami, a załączonymi do wniosku dokumentami, mającymi te żądania uzasadniać”, co – zdaniem sądu – implikowało przyjęcie, że skarżąca nie wykazała kosztów tych postępowań zabezpieczających. W sprawach KM 917/15, KM 1468/15 i KM 1461/15 wniosek podlegał oddaleniu z uwagi na to, że postępowania te nie miały waloru prawomocności, natomiast w sprawie KM 292/15 ponieważ został złożony po upływie terminu do jego wniesienia. Sąd Apelacyjny w K. zwrócił uwagę na to, że art. 745 § 1 k.p.c. „nie reguluje kwestii określenia terminu, w jakim powinien być złożony wniosek o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego powstałych po wydaniu przez sąd orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. W świetle jednak stanowiska ukształtowanego przez orzecznictwo i doktrynę – które Sąd Apelacyjny podziela – należy przyjąć, że rozpoczyna on bieg po uprawomocnieniu się postanowienia komornika o ustaleniu kosztów postępowania zabezpieczającego i jest to termin dwutygodniowy, gdyż konieczne jest odpowiednie stosowanie art. 745 § 2 k.p.c., w kwestiach nieunormowanych w art. 745 § 1 k.p.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z 14 listopada 2012 r., sygn. akt III CZP 70/12, LEX nr 1230028; wyrok Sądu Najwyższego z 9 maja 2002 r., sygn. akt III CKN 639/00, LEX, nr 55247)”.

Na to rozstrzygnięcie skarżąca 14 stycznia 2016 r. wniosła zażalenie. Zażądała także zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania zabezpieczającego oraz zastępstwa prawnego w postępowaniu zabezpieczającym w tych sprawach, w których Sąd Apelacyjny w K. postanowieniem z grudnia 2015 r. uznał, że nie wykazała ona kosztów (tj. w sprawach KM 1762/14, KM 1865/15 i KM 1954/15). Postanowieniem z 12 maja 2016 r. (sygn. akt V Acz 666/15), wskazanym przez skarżącą jako orzeczenie ostateczne, w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, Sąd Apelacyjny w K. odrzucił zażalenie, stwierdziwszy, że jest ono niedopuszczalne, a wniosek oddalił. W konkluzji sąd stwierdził, że w sprawie KM 1762/14 wniosek był przedwczesny, a w sprawach KM 1954/15 i KM 1865/15 został złożony po ustawowo określonym terminie. Trybunał zauważa jednak, że z przedstawionego w uzasadnieniu stanu faktycznego wynika, że wszystkie wnioski zostały złożone z przekroczeniem dwutygodniowego terminu, o którym mowa w art. 745 § 2 k.p.c. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w K. wraz z uzasadnieniem zostało doręczone skarżącej 30 maja 2016 r.

Zakwestionowanym w skardze przepisom skarżąca postawiła zarzut pominięcia legiślacyjnego. Jej zdaniem art. 745 § 1 k.p.c. narusza prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpa-

trzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), zasadę demokratycznego państwa prawnego oraz wywodzone z niej zasady poprawnej legislacji i zaufania obywatela do państwa (art. 2 Konstytucji), a także zasadę trójpodziału i równowagi władz (art. 10 Konstytucji). Przepis ten nie określa bowiem po pierwsze, terminu do złożenia wniosku o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego w sytuacji, gdy koszty powstaną po wyroku kończącym sprawę, po drugie, chwili powstania kosztów w tym postępowaniu. W skutek tego pominięcia – bez podstawy prawnej – ukształtowała się – zdaniem skarżącej niewłaściwa – praktyka stosowania przez analogię art. 745 § 2 k.p.c. (zob. uchwała SN z 14 listopada 2012 r., sprawa III CZP 70/12, OSNC, nr 4/2013, poz. 46). Nie pozwala ona bowiem – jak zarzuciła skarżąca – ani ustalić dnia, od którego należy liczyć termin do złożenia wniosku, ani momentu powstania kosztów. Z kolei brak wskazania w art. 394² § 1 k.p.c., że zażalenie przysługuje na postanowienia „wydane przez sąd II instancji na skutek rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu I instancji, ale co do których sąd II instancji orzekł po raz pierwszy prowadzi do interpretacji, zgodnie z którą brak jest możliwości kontroli wydawanych przez sąd postanowień. Taka eliminacja gwarancji określonych w Konstytucji sprowadza najważniejszą instytucję gwarantującą bezstronność oraz kontrolę orzeczeń sądowych do roli czysto iluzorycznej”. Zakwestionowany w skardze art. 394² § 1 k.p.c. narusza zatem – jak zarzuciła skarżąca – prawo do zaskarżenia decyzji i orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji) oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 12 października 2016 r. (doręczonym 18 października 2016 r.) pełnomocnik skarżącej został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi, tj. do wyjaśnienia, czy naruszenie swych konstytucyjnych praw skarżąca łączy z pominięciem legislacyjnym, jakim – jej zdaniem – obarczone są zakwestionowane w skardze art. 745 § 1 i art. 394² § 1 k.p.c., czy też ze sposobem rozumienia tych przepisów wskazanym w uchwałach Sądu Najwyższego z 14 listopada 2012 r. (sprawa III CZP 70/12) oraz 10 października 2013 r. (sprawa III CZP 61/13); dokładnego określenia, w jaki sposób art. 745 § 1 i art. 394² § 1 k.p.c., w sprawie, w związku z którą skarżąca wniosła skargę do Trybunału, naruszyły jej prawa wyrażone w art. 45 i art. 78 Konstytucji oraz do doręczenia pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem.

W piśmie procesowym z 25 października 2016 r. pełnomocnik skarżącej odniósł się do zarządzenia. Wyjaśnił, że naruszenie swych konstytucyjnych praw skarżąca łączy zarówno z pominięciem ustawodawczym, jak też ze sposobem rozumienia zakwestionowanych w skardze przepisów, wskazanym w uchwałach Sądu Najwyższego. Zdaniem skarżącej art. 745 § 1 k.p.c. naruszył jej prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy ponieważ „nie reguluje terminu w jakim należy złożyć wniosek o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego, powstałych po wydaniu orzeczenia co do roszczenia głównego w sprawie, a także (...) nie precyzuje momentu powstania tych kosztów”. Naruszenie prawa wyrażonego w art. 45 Konstytucji skarżąca łączy także z ze sposobem interpretacji art. 745 § 1 k.p.c., wskazanym w uchwale Sądu Najwyższego z 14 listopada 2012 r. (sygn. akt III CZP 70/12). Za niekonstytucyjne skarżąca uznaje bowiem to, że wniosek o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego powstałych po zakończeniu postępowania głównego powinien zostać zgłoszony w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się postanowienia komornika ustalającego koszty postępowania zabezpieczającego. Z kolei art. 394² § 1 k.p.c. naruszył prawo do zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji, gdyż – jak orzekł Sąd Najwyższy w uchwale z 10 października 2013 r. (sygn. akt III CZP 61/13) – „na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego zażalenie nie przysługuje”.

Skarżąca zarzuciła, że w obowiązującym stanie prawnym, pomimo dochowania należytej staranności „nie była w stanie określić »czasu« w jakim należy skutecznie złożyć wnio-

sek o zasądzenie kosztów postępowania”. Z kolei błędna praktyka stosowania art. 394² § 1 k.p.c. uniemożliwiła jej zaskarżenie – wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji – postanowienia oddalającego wniosek o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom, nie jest oczywiście bezzasadna, a także czy nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o TK.

3. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznej oceny.

3.1. Skargę konstytucyjną sporządził radca prawny, który przedłożył pełnomocnictwo szczególne do sporządzenia i wniesienia tego środka prawnego oraz reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem.

3.2. Skarżąca wyczerpała przysługującą jej drogę prawną, ponieważ postanowienie Sądu Apelacyjnego w K. z maja 2016 r. jest prawomocne (zarówno w części oddalającej wniosek, jak i odrzucającej zażalenie) i nie przysługują od niego żadne zwyczajne środki zażalenia.

3.3. Skarżąca dochowała trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 ustawy o TK, ponieważ powyższe orzeczenie, wraz z uzasadnieniem, zostało jej doręczone 30 maja 2016 r., a skarga została złożona w Trybunale 28 sierpnia 2016 r.

3.4. Przedmiotem skargi konstytucyjnej są:

a) art. 745 § 1 k.p.c. w brzmieniu:

„O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, a o kosztach postępowania zabezpieczającego później powstałych rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia”,

b) art. 394² § 1 k.p.c. w brzmieniu:

„Na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem są oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, zwrot kosztów procesu, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia, przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

3.5. Trybunał stwierdza, że zarówno art. 745 § 1, jak też art. 394² § 1 k.p.c. były podstawami prawnymi postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z maja 2016 r., tj. rozstrzygnięcia, w którym orzeczono o prawach skarżącej. Należy bowiem zauważyć, że na podstawie art. 394² § 1 k.p.c. sąd odrzucił zażalenie na postanowienie tego sądu z grudnia 2015 r. w sprawie oddalenia wniosków skarżącej w sprawach KM 1786/14, KM 292/15, KM 1954/15, KM 917/15, KM 1468/15, KM 1461/15 oraz KM 1665/15 (pkt 1 sentencji), natomiast na podstawie art. 745 § 1 k.p.c. oddalił jej wnioski w sprawach KM 1762/14, KM 1954/15, KM 1865/15 (pkt 2 sentencji).

3.6. Zakwestionowanemu w skardze art. 745 § 1 k.p.c. skarżąca postawiła zarzut pominięcia legislacyjnego oraz niekonstytucyjnej wykładni. Podkreśliła, że przepis ten określa terminu do złożenia wniosku o zasądzenie kosztów postępowania zabezpieczającego powstałych po wydaniu przez sąd orzeczenia kończącego postępowanie, a także nie precyzuje momentu powstania tych kosztów. W związku z tym wykształciła się taka praktyka jego stosowania, która uniemożliwia skuteczne (tj. w terminie) złożenie wniosku. W ten sposób art. 745 § 1 k.p.c. narusza prawo do jawnego i sprawiedliwego rozpoznania sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), a także zasady: demokratycznego państwa prawnego i wywodzone z niej zasady poprawnej legislacji oraz zaufania obywatela do państwa (art. 2 Konstytucji), a także podziału i równowagi władz (art. 10 Konstytucji). Z kolei art. 394² § 1 k.p.c. narusza prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji), zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji), a także wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego zasady prawidłowej legislacji oraz zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji). Zgodnie bowiem ze sposobem rozumienia tego przepisu ukształtowanym w orzecznictwie sądowym „na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego zażalenie nie przysługuje”.

Mając na względzie to, że zarzuty skargi nie są oczywiście bezzasadne, jak również wzięwszy pod uwagę to, iż skarżąca prawidłowo określiła przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK), wskazała, jakie konstytucyjne prawa i w jaki sposób zostały – jej zdaniem – naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK), a także uzasadniła sformułowane w skardze zarzuty (art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK), Trybunał – na podstawie art. 61 ust. 2 ustawy o TK – postanowił o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu.